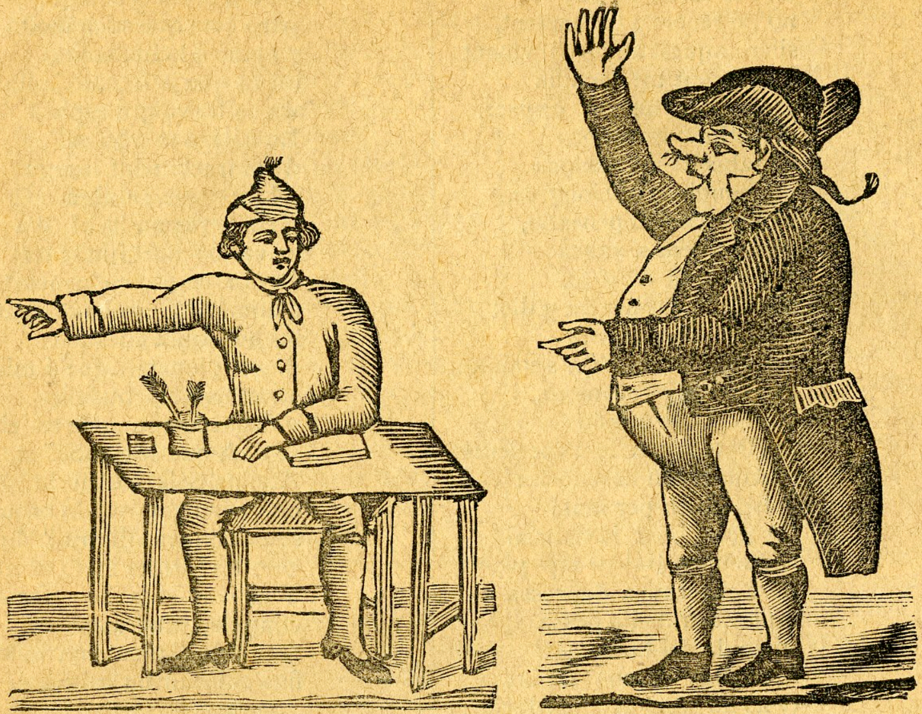

LA MORT DEL CÓLERA

Resenya d' una Sessió que 's va celebrá en lo Congrés anti-
colérich d' una nació que no se sap hon cau, escrita
per un que morí antes d' anarhi.

En una nació vehina,
la Fransa, si vos voleu,
si ajuntaren vuit ó deu
sabis mes no de rotina,
ab l' intent de descubri
d' una manera brillant
la mort de cért viatján
que avuy dona mol que di.
No 'm referexo lectors
als que van per los carrils;
tractánts en betes y fils,
ni robes de mil colors,
no: no vull ser arbitrari,
y la ploma se mi oposa:
Viatjan es una cosa,
atra es ser mostruari.
Y per sapígueu mes clá
veniu si no se sab greu,
y á mon costat sentireu
lo que l' Congrés se parlá,
puig ma sola obligació,
es apuntá tots plegats,
los plans que mes acertats
se digueren en sessió.

Ere la tarde de dia,
no ,m recordo fichsament,
si ere aquest any ó 'l vinent
que la jent tota acudia
s' enten, hi anaren exprés,
á senti noves rahons
dé sabis de mil nacions
que acudiren al Congrés.
Tot plé de jent pensatiu,
lo president s' axecá
y axis si fá ó no fá,
ab tot lo seu pes va y diu:
-Ilustre Corporació:
com que de temps ja 's conexo,
avuy aqni os reunexo,
en una libre sessió
ab l' intent que la experiencia
vostra, crech descubrirá
l' especifich per matá
'l cólera, baix la ciencia.
Digueume, ¿sabeu cap plan
pera exterminá depressa
aquesta trabella pessa
vinguda del Indostant?
Mes avuy ja sens tardansa
(y no ho prengueu pas de riure)
se dich que ja no 's pot viure
en nostra pátria, la Fransa.
Deume donchs vostra rahó;
esposeula tot seguit;
cuyteu, cuyteu desiguit.
espliqueula sense pó. —

Dr. Roch.: Moltbe; seyor President,
si á ningú no l' hi sab greu,
vaig ara á axecá ma veu
y sabreu mon pensament.
Jo ab marcada experiencia
y desde jove estudiant.
he anat adelantant
á pas de gegan la ciencia
mes avuy ja del tot cért
que la ciencia está en mi,
al Congrés os ving á di
que també he descubert
l' especifich mes segú,
pera 'l cólera matá,
y que ningú lo sabrá
si no l, esplico á algú;
pero com que soch molt clá
y aymo á la humanitat,
tot lo qne jo he adelantat
ara os ho vaig á esplicá
Lo cólera morbo es
d' un tractament insegú
sol fer presa en algú
y en altres no 'ls hi díu res.
A varios morts atacats
de tan negra enfermetat,
á aquells que jo he dísecat
los he trobat infestats
d' uns piquets...que á millons
invadiheu los budelles
y fichsanme sempre en ells
se dich que son robellons.
Aquets bolets, com lo gram
créguínme, no va de broma,
se dupliquen dintre l' home
com les llavors en lo cam.
Y un cap fet ja son efecte
congelen tota la sanch
fent dels aliments un fanch
fins enllestir un subjecte.
Son de color negre fosch
y en microscopi mirats
per l' espay arrenglerats
los veureu, com en lo bosch.
Ihan vingut á pas velós
del riu Ganges (Indostan.)
y dihuen que alli s' hi fan
com á Valencia l' arros.

Sr. Basté: No 'm conformo Dr. Roch,
en lo plan que diu vosté.

Presid. Espliquis seyor Basté.

Sr. Basté: Senyor President; molt poch
conto ex circol parlá
mes perque tots me compren-
guin
y fins los profans mentinguin
mon paré vaig á esplicá.
Lo que ha dit atentament
lo Dr. Roch ab veus altes,
que destruex á nosaltres
mes que depresa, corrent
aquex tendre vegetal,
l' hi ting de di que no es.

Dr. Roch: Donchs espliqui vosté 'l que's

Sr. Basté: Que ho espressi? ¡Animal!

Dr. Roch: Imprudent! Vosté comet
un insult á un servidó.

Sr. Basté: Falte, falte, si senyó.
Yo li esplico molt mes net

Dr. Rosch: Lo que li dona la gana,
y molt poch jo l' hi agrahexo

Sr. Basté. Al dir axò 'm referexo
á la rassa microbiana.

Dr. Rosch: ¿Microbiana? m' embolico.
Ara ja ving á comprendre
que voste no' s pot entendre
y que sembla tot un mico.
¿Lo microbio animal¿

Sr. Basté: Donchs que 's; digui tot seguit

Dr. Rosch: Lo microbio á mi m' han dit
que 's del regne vegetal.

Presid. Quietut mes formalitat;
vosté (al Dr. Rosch.) sigui
mes atent.

Sr. Besté Ja ho veu senyor president
lo Dr. Rosch m' ha insultat.
Jo dich com lo Dr. Cóbi,
que 'l cólera d' avuyes.
un insecto y res mes
que 'n la ciencia 's díu microbi
Y multiplicanse á mils
per la atmósfera infestada
de mala olor carregada
no son prou tots los carrils
del mon pera treginant,
que per desgracia han vingut
per matans en un minut
del malhaurat Indostant.
Ells nos duhen lo naufragi,
duhen la devastació;
agostarán la nació
ab lo seu dolen contagi.
Y ab ma ciencia dilatada,
tan com en solfa Bellini,
sóls dich que son externimi
per matal d' una vegada,
consistex no menjá fruita
desterrá tot lo cansanci,
talls de bou vingue vi ranci,
y cada quart una truyta.
¿Mes com diu lo Doctó aquest
que 'l cólera en genéral
es producte vegetal
ó mes ben dit un bolet?
Vaije, veig que l' acertat
en son técnich procedi;
pero si clá ho he dedi,
del bolet está tocat,
y quant aquest adolex
y .l Dr. Roch no contesta,
del cap als peus ne pateix.
Se despren que de tal peste

Dr. Roch: axó may senyor Batiste
cuydado com enrahona
guardissu per sa persona,
y qui en pateix es vosté.
Y si de bo no 's conforme
ab mon cientifich discurs,
no apelaré al recurs,
d' alterá mon nou informe.
La práctíca no te engany
y adaptada ab la ciencia
m' ha portat tanta esperiencia
que com patrici alemany
me queda la solució
de di á tots en general,
que 'l cólera es vegetal
y' fill de debastació.
Clórioros per aturá;
darli *pasta de Viena*;
observa sempre la higiene
y 'l acit fenich per matá.

Sr. Basté: Ab axó últim que ha dit
si conformen tot los vius,
y puig tals preservatius,
son lo meu plan deeidit;
pero que 'l cólera es
lo que diu lo Dr. Roch?
dispensim, hi enten mol poch
vage, home, no 'n sab res.

Dr. Roch: ¿Quijo? ¡ay! mes que vosté.
Les probes ja les he dat.

Sr. Bcsté: Home ... ¡ara l' acertat!

Presid. (tocant la campaneta.) Silenci
Sr. Basté.
Ara he vingut á comprende

que'ls dos esten oposats;
que hi trobeu dificultats
y que no 's podeu entendre.
Mes pera evitá cuestíons
y estudia atentament,
ha pensat lo president,
plega d' avuy les sessions,
y d' aquí dos ó tres mesos
que ja sabreu algo més,
tornarem á obri 'l Congrés
por veure vostres progresos.
Fugiu de la divergencia;
unius ab la solució
y que vostra observació
d' acort ab la nova ciencia,
's dexi avuy descubrí
un especifich que próbi
d' exterminar lo mícrobi
que avuy dona tan que di
Cuyteu, cuyteu sens tardansa
y un cop vista la fortuna,
tornaren tots á una
per salvá de exmal la Fransa.
Estudieu y sigueu franchs
y 'l que axó descubrirá
en premi se l' hi dará
la suma de cinch mil franchs.
Feta aquesta observació
que 's la que interesa mes,
se retirá lo Congrés
per la primera sessió.—
¿Veyeu carissims lectors?
¿Los heu sentit esplicá?
Si d, ells nos hem de fihá
pagarém los seus errors!
L' un diu que 'l cólera es
un microbi petitet,
y 'l altre que 's un bolet
que 'n fa produhi molts mes
Y estich cert que 'n totlo mon
los que axó han estudíat
si val á di, han tocat
nit y dia 'l violon
L' un que 's eficás son plan;
l' altre si mel dexan di,
nos pot pas ningu mori:
y per xó lo *viatjant*
no fent cas essepcional,
devasta tota nació
fins la francaisa sessió
que propose exterminal
Mes si 'm voleu á mi creure
meujeu bos talls á ratets;
no penseu ab los bolets
que tots 's ho farien treure.
Y si álgu axó no li probi
per son tremenda desgracia;
fuixi del mon y del Asia
que 'l empaitará 'l microbi.
Pro sí n' agafe un en popa,
que busqui un llarch perpal,
y al acte de mossegal
l' hin encavi dintre la boca.
Dex modo se lliurará
d' una mor mes que sensible,
y si es fort, fins es posible
que ni la Po 'l matará;
perque 'ls sabis mentrestant
busquen matarlo d' un cop,
lo cólera 's riu de tot
ab trajo de *viatjant.*
Y tocan la campaneta
com feye aquell president
pera acabá, de repent
direm aquella cuarteta
que está escrita á meha casa
y que tots ja lo sabréu,
ó sinó, la trobareu
en l' obra *Lo Bram del Ase*

Los uns diuhen que similia
atres diuhen que contraria;
tots plegats, quina familia
pels homens mes funeraria.

FI. A. Cubells

Es propietat de Joan Grau.

REUS.—Se vent en la llibreria de Joan Grau carré del Metje Fo tuny nùm. 5. A mes si trobarà gran assurtit de llibres, historias, comedias, sainetes, romansos paper per escriure, sobres per cartas, plomas, tinta, etc. etc.